

Η ΑΠΟΦΑΣΗ CC Νο. 2021-824 DC ΤΗΣ 5ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2021

(ΝΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ)

Απόστολος Βλαχογιάννης
Δ.Ν., Université Panthéon-
Assas Paris II

[...]
ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΣΤΗΡΙΧΘΗΚΕ ΣΤΑ ΑΚΟΛΟΥΘΑ:

[...]
Σχετικά με ορισμένες διατάξεις του πρώτου άρθρου:
Σε ό,τι αφορά τις διατάξεις που εξαρτούν την πρόσβαση σε ορισμένους χώρους, καταστήματα, υπηρεσίες ή εκδηλώσεις από την επίδειξη ενός «υγειονομικού πιστοποιητικού»:

[...]
Ως προς την παραβίαση της ελευθερίας κίνησης, του δικαιώματος στον ιδιωτικό βίο και του δικαιώματος συλλογικής έκφρασης ιδεών και απόψεων:

35. Εναπόκειται στον νομοθέτη να διασφαλίσει την εναρμόνιση μεταξύ του συνταγματικού σκοπού της προστασίας της υγείας και του σεβασμού των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων και ελευθεριών. Μεταξύ αυτών των δικαιωμάτων και ελευθεριών βρίσκονται η ελευθερία κίνησης, συνιστώσα της προσωπικής ελευθερίας που προστατεύεται από τα άρθρα 2 και 4 της Διακήρυξης του 1789, το δικαίωμα στον σεβασμό του ιδιωτικού βίου που κατοχυρώνεται από το άρθρο 2 αυτής, καθώς και το δικαίωμα συλλογικής έκφρασης ιδεών και απόψεων που προκύπτει από το άρθρο 11 αυτής της διακήρυξης.

[...]

37. Αυτές οι διατάξεις, που μπορούν να περιορίσουν την πρόσβαση σε συγκεκριμένους χώρους, θίγουν την ελευθερία κίνησης, καθώς επιβάλλουν περιορισμούς στην ελευθερία συνάθροισης, στο δικαίωμα συλλογικής έκφρασης ιδεών και απόψεων.

38. Ωστόσο, κατά πρώτο λόγο, ο νομοθέτης εκτίμησε ότι, με βάση τις επιστημονικές γνώσεις που είχε στη διάθεσή του, ο κίνδυνος εξάπλωσης του ιού της Covid-19 είναι κατά πολύ μικρότερος μεταξύ ατόμων που έχουν εμβολιαστεί, έχουν νοσήσει από τον ιό ή μόλις πραγματοποίησαν διαγνωστικό έλεγχο του οποίου το αποτέλεσμα ήταν αρνητικό. Υιοθετώντας τις προσβαλλόμενες διατάξεις, πρόθεση του νομοθέτη ήταν να επιτρέψει στις δημόσιες αρχές να λάβουν μέτρα που αποσκοπούν στον περιορισμό της διάδοσης της επιδημίας

Covid-19. Κατά τούτο, επιδίωξε την πραγματοποίηση του συνταγματικού σκοπού της προστασίας της υγείας.

[...]

- 41.** Αφενός, προβλέποντας την εφαρμογή αυτών των μέτρων σε επαγγελματικές εκθέσεις και σεμινάρια, στις μετακινήσεις μεγάλης απόστασης με δημόσια διαπεριφερειακά μέσα μεταφοράς, καθώς και στα πολυκαταστήματα και τα εμπορικά κέντρα, ο νομοθέτης επιφύλαξε την εφαρμογή τους σε δραστηριότητες που περιλαμβάνουν την ταυτόχρονη παρουσία ενός σημαντικού αριθμού ατόμων στον ίδιο χώρο και παρουσιάζουν έτσι έναν αυξημένο κίνδυνο μετάδοσης του ιού. Κατά τον ίδιο τρόπο, προβλέποντας την εφαρμογή των ίδιων μέτρων στις κοινωνικές υπηρεσίες και δομές, στις υπηρεσίες και δομές κοινωνικής φροντίδας και στις υπηρεσίες και δομές υγείας, καθώς και στις δραστηριότητες της αναψυχής, της εστίασης ή της κατανάλωσης αλκοόλ με την εξαίρεση της συλλογικής εστίασης, της πώλησης έτοιμων γευμάτων για το σπίτι ή της οδικής και σιδηροδρομικής επαγγελματικής εστίασης, ο νομοθέτης περιόρισε την εφαρμογή τους σε χώρους στους οποίους η ασκούμενη δραστηριότητα παρουσιάζει, αφεαυτής, έναν ιδιαίτερο κίνδυνο διάδοσης του ιού.
- 42.** Αφετέρου, ο νομοθέτης περιέβαλε με αρκετές δικλίδες την εφαρμογή των μέτρων. Προκειμένου για την εφαρμογή τους σε κοινωνικές υπηρεσίες και δομές, σε υπηρεσίες και δομές κοινωνικής φροντίδας και σε υπηρεσίες και δομές υγείας, ο νομοθέτης επιφύλαξε την απαίτηση επίδειξης ενός «υγειονομικού πιστοποιητικού» μόνο στα άτομα που συνοδεύουν ή επισκέπτονται όσους φιλοξενούνται σε αυτές τις υπηρεσίες και δομές, καθώς και στα άτομα που φιλοξενούνται εκεί για προγραμματισμένη θεραπεία. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αυτό το μέτρο, που εφαρμόζεται υπό την επιφύλαξη μιας έκτακτης περίπτωσης, δεν έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της

πρόσβασης στη θεραπεία. Προκειμένου για την εφαρμογή τους στα πολυκαταστήματα και τα εμπορικά κέντρα, προέβλεψε ότι θα πρέπει να διασφαλίζουν την πρόσβαση των ατόμων στα αγαθά και στις υπηρεσίες πρώτης ανάγκης, καθώς και στα μέσα μεταφοράς που είναι διαθέσιμα εντός των καταστημάτων και των κέντρων. Προέβλεψε εξίσου ότι τα μέτρα δεν μπορούν να ληφθούν πέραν ενός ορίου, προσδιορισμένου με διάταγμα και με αιτιολογημένη απόφαση εκπροσώπου του Κράτους στον οικείο νομό, εφόσον τα γνωρίσματα αυτών των χώρων και η σοβαρότητα του κινδύνου μόλυνσης το δικαιολογούν. Προκειμένου για τις μετακινήσεις μεγάλης απόστασης με δημόσια διαπεριφερειακά μέσα μεταφοράς, ο νομοθέτης απέκλεισε την εφαρμογή αυτών των μέτρων «σε έκτακτες περιπτώσεις που εμποδίζουν την απόκτηση του απαιτούμενου πιστοποιητικού». Επίσης, όπως το Συνταγματικό Συμβούλιο έκρινε στην προαναφερθείσα απόφασή του της 31ης Μαΐου 2021, η έννοια της «δραστηριότητας αναψυχής» αποκλείει ειδικότερα κάθε πολιτική, συνδικαλιστική ή πολιτιστική δραστηριότητα.

[...]

- 44.** Κατά τέταρτο λόγο, οι προσβαλλόμενες διατάξεις προβλέπουν ότι οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στο κοινό μπορούν να εκπληρωθούν με την επίδειξη είτε ενός πιστοποιητικού εμβολιαστικής κατάστασης, του αποτελέσματος διαγνωστικού ελέγχου που διαπιστώνει τη μη μόλυνση ή και ενός πιστοποιητικού νόσησης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αυτές οι διατάξεις δεν επιβάλλουν, σε καμία περίπτωση, ούτε υποχρέωση θεραπείας ούτε υποχρέωση εμβολιασμού. Επίσης, ο νομοθέτης προέβλεψε τον καθορισμό με διάταγμα, κατόπιν γνώμης της Ανώτατης Αρχής Υγείας, περιπτώσεων ιατρικών αντενδείξεων που εμποδίζουν τον εμβολιασμό και την παροχή στα εν λόγω άτομα ενός εγγράφου το οποίο μπορεί να επιδειχθεί στους χώρους, υπηρεσίες ή δο-

μές όπου απαιτείται η επίδειξη του «υγειονομικού πιστοποιητικού».

Ως προς τον προβαλλόμενο λόγο παραβίασης της αρχής της ισότητας:

[...]

50. Κατά πρώτο λόγο, τα πολυκαταστήματα και τα εμπορικά κέντρα περιλαμβάνουν την ταυτόχρονη παρουσία ενός σημαντικού αριθμού ατόμων στον ίδιο χώρο και για μεγάλη διάρκεια. Παρουσιάζουν, κατ' αυτόν τον τρόπο, έναν σημαντικό κίνδυνο διάδοσης του ιού. Τα μαγαζιά που υπάρχουν εντός αυτών των καταστημάτων βρίσκονται συνεπώς σε μια διαφορετική κατάσταση από αυτά που υπάρχουν εκτός αυτών των καταστημάτων. Ως εκ τούτου, προβλέποντας ότι τα προσβαλλόμενα μέτρα μπορούν να εφαρμοστούν μόνο στα πολυκαταστήματα και τα εμπορικά κέντρα, αυτές οι διατάξεις εισάγουν διαφορετική μεταχείριση, η οποία βασίζεται σε μια διαφορά κατάστασης και η οποία σχετίζεται άμεσα με τον σκοπό του νόμου.

[...]

Σε ό,τι αφορά τις υποχρεώσεις ελέγχου που επιβάλλονται στους ιδιοκτήτες επιχειρήσεων και τους επαγγελματίες:

[...]

Ως προς την παραβίαση της ελευθερίας του επιχειρείν:

60. Επιτρέπεται στον νομοθέτη να επιβάλλει περιορισμούς στην ελευθερία του επιχειρείν, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 της Διακήρυξης του 1789, εφόσον τούτοι σχετίζονται με συνταγματικές υποχρεώσεις ή δικαιολογούνται από το δημόσιο συμφέρον, με την προϋπόθεση ότι δεν προκύπτει μια δυσανάλογη προσβολή σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

61. Κατά πρώτο λόγο, εξουσιοδοτώντας τον Πρωθυπουργό να εξαρτήσει την πρόσβαση σε ορισμένους χώρους, καταστήματα, υπηρεσίες ή εκδηλώσεις από την επίδειξη ενός «υγειονομικού πιστοποιητικού», ο νο-

μοθέτης θέλησε να επιτρέψει στη δημόσια εξουσία τη λήψη μέτρων που στοχεύουν στον περιορισμό της μετάδοσης της επιδημίας της Covid-19 και να διασφαλίσει έναν αποτελεσματικό έλεγχο της τήρησής τους. Επιδίωξε κατ' αυτόν τον τρόπο την πραγματοποίηση του συνταγματικού σκοπού της προστασίας της υγείας.

62. Κατά δεύτερο λόγο, οι προσβαλλόμενες διατάξεις αρκούνται στο να επιβάλουν στον ιδιοκτήτη της επιχείρησης που στεγάζεται σε έναν χώρο ή κατάσταση ή στον επαγγελματία που είναι υπεύθυνος μιας εκδήλωσης την υποχρέωση να ελέγχουν αν οι πελάτες τους έχουν στην κατοχή τους ένα «υγειονομικό πιστοποιητικό», σε έγγραφη ή ηλεκτρονική μορφή. Αν προκύπτει ένα επιπλέον βάρος για τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων, η επαλήθευση της κατάστασης του κάθε πελάτη μπορεί να πραγματοποιηθεί σε σύντομο χρόνο.

63. Ως εκ τούτου, επιβάλλοντας μια τέτοια υποχρέωση, οι προσβαλλόμενες διατάξεις δεν θίγουν κατά δυσανάλογο τρόπο την ελευθερία του επιχειρείν.

Ως προς τον προβαλλόμενο λόγο παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας των ποινών:

[...]

66. Κατ' εφαρμογή του τρίτου εδαφίου της περίπτωσης Δ της παραγράφου II του πρώτου άρθρου του νόμου της 31ης Μαΐου 2021, ο ιδιοκτήτης μιας επιχείρησης ή ο επαγγελματίας υπεύθυνος για μια εκδήλωση που δεν ελέγχει αν τα πρόσωπα που επιθυμούν να έχουν πρόσβαση σε αυτά έχουν στην κατοχή τους ένα «υγειονομικό πιστοποιητικό», λαμβάνει έγγραφη προειδοποίηση από τη δημόσια αρχή, εκτός από έκτακτες περιπτώσεις ή ένα μεμονωμένο γεγονός, να συμμορφωθεί με αυτή την υποχρέωση. Αυτή η προειδοποίηση επισημαίνει τις διαπιστωθείσες παραλείψεις και θέτει προθεσμία συμμόρφωσης του ιδιοκτήτη ή επαγγελματία, η οποία δεν μπορεί να είναι ανώτερη των 24 εργάσιμων ωρών. Αν η

προειδοποίηση αποβεί άκαρπη, η δημόσια αρχή μπορεί τότε να διατάξει το διοικητικό σφράγισμα του χώρου, της δομής ή της εκδήλωσης για επτά ημέρες, κατ' ανώτατο όριο. Ωστόσο, το μέτρο του διοικητικού σφραγίσματος αίρεται αν ο ιδιοκτήτης ή ο επαγγελματίας εμφανίσει αποδείξεις σεβασμού της υποχρέωσής του.

- 67.** Οι προσβαλλόμενες διατάξεις προβλέπουν ότι, στην περίπτωση που μια παράλειψη, για την οποία έχει ήδη γίνει έγγραφη προειδοποίηση, διαπιστωθεί περισσότερες από τρεις φορές εντός μιας περιόδου 45 ημερών, ο ιδιοκτήτης ή ο επαγγελματίας μπορεί να καταδικαστεί σε ένα έτος φυλάκισης και σε πρόστιμο 9.000 ευρώ.
- 68.** Δεδομένης της φύσης της τιμωρούμενης συμπεριφοράς, οι προβλεπόμενες ποινές δεν είναι εμφανώς δυσανάλογες.
- 69.** Ως εκ τούτου, ο προσβαλλόμενος λόγος παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας των ποινών πρέπει να απορριφθεί.
[...]

Σε ό,τι αφορά τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται με βάση το «υγειονομικό πιστοποιητικό» σε ορισμένους μισθωτούς και δημοσίους υπαλλήλους:

[...]

- 74.** Κατά πρώτο λόγο, το τρίτο εδάφιο της περίπτωσης Γ1 προβλέπει ότι η σύμβαση ορισμένου χρόνου ή σύμβαση έργου ενός μισθωτού που δεν επιδεικνύει πιστοποιητικό, βεβαίωση ή αποτέλεσμα διαγνωστικού ελέγχου, τα οποία απαιτούνται για την κατοχή του «υγειονομικού πιστοποιητικού», μπορεί να καταγγελθεί πρόωρα με πρωτοβουλία του εργοδότη, υπό τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο L. 1232-1 του εργατικού κώδικα.

[...]

Ως εκ τούτου, προβλέποντας ότι η μη επίδειξη ενός «υγειονομικού πιστοποιητικού» συνιστά λόγο καταγγελίας μόνο των συμβάσεων ορισμένου χρόνου ή συμβάσεων έργου, ο νομοθέτης εισάγει διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των μισθωτών ανάλογα με τη φύση της

σύμβασης εργασίας, η οποία δεν σχετίζεται με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

- 79.** Συνεπώς, και χωρίς να κρίνεται αναγκαία η εξέταση των υπόλοιπων προβαλλόμενων λόγων, το 19ο εδάφιο της περίπτωσης 1β της παραγράφου I του πρώτου άρθρου, που παραβιάζει την αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου, είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα.

[...]

- 83.** Αφενός, η υποχρέωση επίδειξης ενός «υγειονομικού πιστοποιητικού» δεν επιβάλλεται παρά μόνο για την περίοδο μεταξύ 30 Αυγούστου και 15 Νοεμβρίου 2021 και μόνο για τους μισθωτούς και δημοσίους υπαλλήλους που βρίσκονται στους χώρους, δομές, υπηρεσίες και εκδηλώσεις στις οποίες η πρόσβαση γίνεται μόνο με αυτόν τον τρόπο, εφόσον η σοβαρότητα του κινδύνου μόλυνσης που σχετίζεται με την άσκηση των δραστηριοτήτων που ασκούνται εκεί το δικαιολογεί, λαμβανομένης υπόψη ειδικότερα της πυκνότητας του πληθυσμού που διαπιστώνεται ή εκτιμάται εκ των προτέρων.

- 84.** Αφετέρου, η αναστολή της σύμβασης εργασίας δεν μπορεί να επέλθει παρά μόνο αν ο μισθωτός ή ο δημόσιος υπάλληλος δεν επιδεικνύει ούτε αρνητικό αποτέλεσμα διαγνωστικού ελέγχου ούτε πιστοποιητικό εμβολιασμού ούτε πιστοποιητικό νόσησης. Αν αυτή η αναστολή συνοδεύεται από διακοπή καταβολής του μισθού, αίρεται τη στιγμή που ο μισθωτός ή ο δημόσιος υπάλληλος επιδεικνύει τα απαιτούμενα έγγραφα.

- 85.** Τέλος, εφόσον η αναστολή της σύμβασης εργασίας παρατείνεται πέραν χρονικού διαστήματος ισοδύναμου με τρεις ημέρες εργασίας, ο εργοδότης πρέπει να καλέσει τον μισθωτό ή τον δημόσιο υπάλληλο σε συνάντηση, προκειμένου να εξετάσει μαζί του τρόπους διευθέτησης της κατάστασής του, ειδικότερα δε τις δυνατότητες μεταφοράς του σε άλλη θέση, εφόσον είναι δυνατό προσωρινή, που δεν υπόκειται σε αυτή την υποχρέωση. Αν πρόκειται για μι-

σθωτό, αυτή η άλλη θέση πρέπει να προταθεί εντός της επιχείρησης.

86. Ως εκ τούτου, οι προβαλλόμενοι λόγοι παραβίασης των παραπάνω συνταγματικών δεσμεύσεων πρέπει να απορριφθούν.

[...]

Σχετικά με ορισμένες διατάξεις του άρθρου 14:

[...]

122. Προκύπτει από την ίδια τη διατύπωση των διατάξεων που προβλέπουν τη σταδιακή θέση σε ισχύ της υποχρέωσης εμβολιασμού ότι οι επαγγελματίες για τους οποίους ισχύει η υποχρέωση μπορούν, μέχρι τις 14 Σεπτεμβρίου 2021, να συνεχίσουν να ασκούν την εργασία τους υπό τον όρο επίδειξης είτε ενός πιστοποιητικού εμβολιασμού είτε ενός πιστοποιητικού νόσησης είτε μιας βεβαίωσης ιατρικών αντενδείξεων για τον εμβολιασμό, ή, ελλείψει όλων αυτών, μιας βεβαίωσης από τη διοίκηση των απαιτούμενων διακανονιστικής πράξης δόσεων εμβολιασμού ή ενός αρνητικού αποτελέσματος διαγνωστικού ελέγχου.

123. Ως εκ τούτου, υιοθετώντας τις προσβαλλόμενες διατάξεις, ο νομοθέτης, που επεδίωξε την πραγματοποίηση του συνταγματικού σκοπού της προστασίας της υγείας, δεν έθιξε το δικαίωμα στην εργασία ή την ελευθερία του επιχειρείν.

[...]

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ:

Άρθρο 1ο. – Είναι αντίθετες προς το Σύνταγμα οι ακόλουθες διατάξεις του νόμου για τη διαχείριση της υγειονομικής κρίσης:

- το 19ο εδάφιο της περίπτωσης 1β της παραγράφου Ι του άρθρου πρώτου·

- η περίπτωση 1 του άρθρου 7·

- το άρθρο 9.

Άρθρο 2ο. – Με τις προαναφερθείσες επιφυλάξεις, είναι σύμφωνες με το Σύνταγμα οι ακόλουθες διατάξεις:

- με την επιφύλαξη που διατυπώνεται στη σκέψη 54, η περίπτωση Α2 και Β της παραγράφου ΙΙ του άρθρου πρώτου του νόμου Νο 2021-689 της 31ης Μαΐου 2021 για τη διαχείριση της εξόδου από την υγειονομική κρίση, όπως τροποποιείται με το άρθρο πρώτο του υπό κρίση νόμου·

- με την επιφύλαξη που διατυπώνεται στη σκέψη 95, το τρίτο εδάφιο του άρθρου L. 824-9 του κώδικα εισόδου και παραμονής αλλοδαπών και δικαιώματος στο άσυλο, όπως τροποποιείται με το άρθρο 2 του ίδιου νόμου·

- με τις επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν στη σκέψη 106, η δεύτερη φράση του τρίτου εδαφίου της παραγράφου Ι του άρθρου 11 του νόμου Νο 2020-546 της 11ης Μαΐου 2020, που παρατείνει το καθεστώς έκτακτης υγειονομικής ανάγκης και συμπληρώνει τις διατάξεις του, όπως τροποποιείται με το άρθρο 8 του υπό κρίση νόμου.

Άρθρο 3ο. – Είναι σύμφωνες προς το Σύνταγμα οι ακόλουθες διατάξεις:

- οι παράγραφοι ΙΙΙ και ΙV του άρθρου 3 του νόμου της 31ης Μαΐου 2021, όπως τροποποιείται με το πρώτο άρθρο του υπό κρίση νόμου·

- οι λέξεις «15 Νοεμβρίου 2021» που βρίσκονται στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου Ι του πρώτου άρθρου του υπό κρίση νόμου, όπως τροποποιείται με το πρώτο άρθρο του υπό κρίση νόμου·

- τα δύο πρώτα εδάφια των περιπτώσεων Γ1 και 2 της παραγράφου ΙΙ του πρώτου άρθρου του νόμου της 31ης Μαΐου 2021, όπως τροποποιείται με το πρώτο άρθρο του υπό κρίση νόμου·

- η τελευταία φράση του τρίτου εδαφίου της περίπτωσης Δ της παραγράφου ΙΙ του πρώτου άρθρου του νόμου της 31ης Μαΐου 2021, όπως τροποποιείται με το πρώτο άρθρο του υπό κρίση νόμου·

- η περίπτωση Α της παραγράφου Ι του άρθρου 14 του ίδιου νόμου.

Άρθρο 4ο. – Αυτή η απόφαση θα δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα της Γαλλικής Δημοκρατίας.

ΣΧΟΛΙΟ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ Νο 2021-824 DC ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Με την απόφασή του 2021-824 DC της 5ης Αυγούστου 2021, το Συνταγματικό Συμβούλιο της Γαλλίας (εφεξής: Συμβούλιο) έκρινε τη συνταγματικότητα μιας δέσμης αποφασιστικών μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας του κορωνοϊού, τα οποία απασχόλησαν έντονα τη γαλλική κοινή γνώμη και την πολιτική σκηνή, αλλά και τα οποία έχουν υιοθετηθεί με παρεμφερή τρόπο σε αρκετά ευρωπαϊκά κράτη που ταλανίζονται εξίσου εδώ και πάνω από έναν χρόνο από τις οδυνηρές συνέπειες της πανδημίας. Η απόφαση του Συμβουλίου ήταν εν πολλοίς αναμενόμενη¹, καθώς τάχθηκε υπέρ της συνταγματικότητας της συντριπτικής πλειοψηφίας των μέτρων, αλλά διατηρεί τη σημασία της, δεδομένου ότι το προληπτικό σύστημα ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων που ισχύει στη Γαλλία επιτρέπει «πρώρες», σε σχέση με τις υπόλοιπες έννομες τάξεις που εφαρμόζουν το σύστημα του κατασταλτικού ελέγχου, κρίσεις περί συνταγματικότητας. Υπό μία έννοια λοιπόν, η νομολογία εν γένει του Συμβουλίου και ιδίως η συγκεκριμένη απόφαση αποτελούν σε τέτοιες περιπτώσεις έναν «πρώιμο οδηγό», στο ειδικό πεδίο των μέτρων κατά της πανδημίας, της νομολογίας των ευρωπαϊκών εθνικών δικαστηρίων που θα κληθούν σύντομα να εξετάσουν αντίστοιχα ζητήματα συνταγματικότητας. Γι' αυτόν τον λόγο πρωτίστως αξίζει αυτή να μελετηθεί και να σχολιαστεί.

Η απόφαση είχε ειδικότερα ως αντικείμενο τον αφηρημένο έλεγχο συνταγματικότητας του νόμου για τη διαχείριση της υγειονομικής κρίσης (*Loi relative à la gestion de la crise sanitaire*), ο οποίος ψηφίστηκε από το Κοινοβούλιο, μετά από έντονες πολιτικές αντιδράσεις και διεκκυστίδα μεταξύ των δύο νομοθετικών σωμάτων, στις 25 Ιουλίου 2021 και δημοσιεύθηκε εν τέλει, με ενσωματωμένες τις παρατηρήσεις του Συμβουλίου, στις 5 Αυγούστου 2021. Το ψηφισθέν αυτό νομοσχέδιο περιελάμβανε διάφορες δέσμες μέτρων. Αρχικά, παρατείνει το καθεστώς έκτακτης υγειονομικής ανάγκης σε ορισμένα υπερπόντια εδάφη μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2021 και το καθεστώς εξόδου από την κατάσταση έκτακτης υγειονομικής ανάγκης στη Γαλλία μέχρι τις 15 Νοεμβρίου 2021. Ταυτόχρονα, επεκτείνει το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει το «υγειονομικό πιστοποιητικό» (*pass sanitaire*) σε πολυάριθμες δραστηριότητες της καθημερινής ζωής. Οι διατάξεις σχετικά με το υγειονομικό πάσο είναι προφανώς αυτές που μονοπώλησαν τη δημόσια συζήτηση και αποτελούν λόγω της εφαρμογής τους πλέον σε πλείονες ευρωπαϊκές έννομες τάξεις, με διάφορες παραλλαγές, τις σημαντικότερες του νόμου. Κατά τρίτο λόγο, τροποποιεί τον Κώδικα Υγείας, ρυθμίζοντας τη θέση και διατήρηση σε απομόνωση ατόμων για υγειονομικούς λόγους, καθώς και τη θέση σε απομόνωση ατόμων που βρίσκονται θετικά σε τεστ ανίχνευσης του ιού. Κατά τέταρτον, προσαρμόζει το νομικό πλαίσιο που εφαρμόζεται στα πληροφοριακά συστήματα, τα οποία χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Τέλος, δημιουργεί υποχρέωση εμβολιασμού σε όσους εργαζόμενους έρχονται σε τακτική επαφή με ευάλωτα άτομα (συμπεριλαμβανομένου του ιατρονοσηλευτικού προσωπικού γενικά) και όσους άλλους εργάζονται στους ίδιους χώρους με αυτούς.

Στο Συνταγματικό Συμβούλιο προσέφυγε, σύμφωνα με το άρθρο 61 εδ. β' του Συντάγματος του 1958², ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, αλλά και πολυάριθμοι βουλευτές και γερουσιαστές της

¹ S. Benzina, *La "petite décision" du Conseil constitutionnel relative au "pass sanitaire"*, 01.09.2021, [link](#), τελευταία πρόσβαση 22.11.2021.

² «Για τον ίδιο σκοπό [ελέγχου της συνταγματικότητάς τους], οι νόμοι μπορούν να υποβληθούν στο Συνταγματικό Συμβούλιο, πριν από την έκδοσή τους, από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον Πρωθυπουργό, τον Πρόεδρο της Εθνικής

αντιπολίτευσης (ιδίως της Αριστεράς). Το Συμβούλιο, αφού εξέτασε μια σειρά από διαδικαστικά και ουσιαστικά ζητήματα συνταγματικότητας, εντός δέκα μόνο ημερών εξέδωσε την πολυαναμενόμενη απόφασή του. Το ζήτημα στο οποίο εστίασε κατά κύριο λόγο βέβαια τον έλεγχο του ήταν το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει το υγειονομικό πιστοποιητικό, ιδίως η επέκταση της υποχρέωσης επίδειξης και ελέγχου του σε πλείστες δραστηριότητες της καθημερινής ζωής. Πέρα από δύο επιμέρους κρίσεις αντισυνταγματικότητας, το Συμβούλιο τάχθηκε καταρχήν υπέρ της συνταγματικότητας των ψηφισθέντων μέτρων, διατυπώνοντας, ωστόσο, τις συνηθισμένες στη νομολογία του ερμηνευτικές επιφυλάξεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι ρυθμίσεις για το υγειονομικό πιστοποιητικό πέρασαν το πρώτο τεστ συμφωνίας τους με τις διατάξεις του Συντάγματος εν ευρεία εννοία (ακριβέστερα, του αποκαλούμενου «μπλοκ συνταγματικότητας»), ιδίως με αυτές που κατοχυρώνουν δικαιώματα και ελευθερίες.

Η απόφαση αυτή του Συμβουλίου είναι, όπως ήδη επισημάνθηκε παραπάνω, εξόχως σημαντική, καθώς είναι η πρώτη εξ όσων γνωρίζουμε που «αναμετρήθηκε» με αυτά τα τόσο φλέγοντα θέματα συνταγματικότητας των μέτρων αντιμετώπισης της δεύτερης φάσης της πανδημίας, κατά την οποία η δυνατότητα εμβολιασμού είναι εδώ και καιρό υπαρκτή και πλέον το καθοριστικό ζήτημα είναι πώς μπορεί να συμβιβαστεί η ανάγκη επίτευξης συλλογικής ανοσίας αλλά και αποτροπής περαιτέρω μετάδοσης του ιού με τα δικαιώματα και τις ελευθερίες όσων επιλέγουν, για διάφορους λόγους, να μην εμβολιαστούν. Ενώ, λοιπόν, τα αρχικά μέτρα αφορούσαν το σύνολο της κοινωνίας, τα τωρινά, τα οποία έχουν ήδη μεταφερθεί και στην ελληνική έννομη τάξη³, εισάγουν έναν διαχωρισμό μεταξύ εμβολιασμένων και ανεμβολίαστων, κάτι το οποίο εγείρει αναμφίβολα σοβαρά ζητήματα συνταγματικής περιωπής. Η συνταγματικότητα της διαφορετικής μεταχείρισης αυτών των δύο κατηγοριών και ο συνεπαγόμενος περιορισμός των συνταγματικών δικαιωμάτων των ανεμβολίαστων έχουν αποτελέσει εξάλλου αντικείμενο σχολιασμού από τη θεωρία, αν και όχι ακόμα από τη νομολογία, και στη χώρα μας⁴. Ως εκ τούτου, η προσέγγιση του γαλλικού

Συνέλευσης, τον Πρόεδρο της Γερουσίας ή εξήντα βουλευτές ή εξήντα γερουσιαστές» [δική μας μετάφραση].

³ Το Ψηφιακό Πιστοποιητικό COVID-19 θεσπίσθηκε με το πρώτο άρθρο της από 30.05.2021 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου, η οποία κυρώθηκε με το πρώτο άρθρο του ν. 4806/2021. Η επίδειξη του ψηφιακού πιστοποιητικού εμβολιασμού ή νόσησης στους χώρους αναψυχής, μέσω της χρήσης ειδικής εφαρμογής, προβλέφθηκε από το άρθρο 33 του ν. 4816/2021. Στον εργασιακό χώρο υποχρέωση επίδειξης επιβλήθηκε με το άρθρο 205 του ν. 4820/2021. Η χρήση και υποχρέωση επίδειξης του πιστοποιητικού επεκτάθηκε πρόσφατα με την υπό στοιχεία Δ1α/Γ.Π.οικ. 72486 ΚΥΑ της 19ης Νοεμβρίου 2021 (Β' 3117).

⁴ Βλ. Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Περί της υποχρεωτικότητας του εμβολιασμού σε περίοδο πανδημίας, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, 2021, σελ. 117 επ., <https://www.epoliteia.gr/e-books/2021/11/02/peri-ths-yboxrewtikothtas-tou-emvoliasmou-se-periodo-pandhmias-mia-hthiko-syntagmatiki-thewrhsh/>, καθώς και της ίδιας, Περί του ελέγχου εισόδου των κατόχων ψηφιακού πιστοποιητικού covid-19, 21.07.2021, <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/peri-tou-elegxou-eisodou-twnkatatxwn-psi-fi-akou-pistopoihtikou-covid-19/>, τελευταία πρόσβαση 23.11.2021· Α. Μανιτάκη, Συνταγματικά ορθά τα μέτρα για τους ανεμβολίαστους, Το Βήμα, 25.11.2021, <https://www.tovima.gr/2021/11/25/politics/antonismanitakis-syntagmatika-ortha-ta-metra-gia-tous-anemvoliaستous/>, τελευταία πρόσβαση 26.11.2021· Β. Χρήστου, Είναι συνταγματικά τα νέα μέτρα για την πρόσβαση στους κλειστούς χώρους;, 24.09.2021, <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/einai-syntagmatika-ta-nea-metra-gia-thn-prosvash-stous-kleistous-xwrous/>, τελευταία πρόσβαση 23.11.2021· Ι. Κουτσούκο «Προνόμια» εμβολιασμένων και Σύνταγμα, 05.07.2021, <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/pronomia-emvoliasmenwn-kai-syntagma/>, τελευταία πρόσβαση 23.11.2021· Π. Μαντζούφα/Α. Παπαδοπούλου, Προνόμια εμβολιασμένων ή στέρψη δικαιωμάτων, η πρόσβαση σε γήπεδα και καταστήματα;, Έθνος, 02.07.2021, <https://www.ethnos.gr/greece/article/164087/pronomiaembo-liasmenonhsterhshdikaiomatohprosbashseghpedakakatasthmata>, τελευταία πρόσβαση 23.11.2021· Α. Φωτιάδου, Εμβολιασμός και άρση των περιορισμών, 01.07.2021, <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/emvoliasmos-kai-arsi-twn-periorismwn/>, τελευταία πρόσβαση 23.11.2021· Χ. Τσιλιώτη, Η συνταγματικότητα και η αντισυνταγματικότητα των μέτρων προώθησης του εμβολιασμού, 30.06.2021, [link](#), τελευταία πρόσβαση 22.11.2021· Ξ. Κοντιάδη, Είναι σύμφωνα με το

Συνταγματικού Συμβουλίου μπορεί να διαφωτίσει όψεις του σχετικού προβληματισμού και να αναδείξει με περισσότερη ενάργεια επιχειρήματα υπέρ της μίας ή ακόμα και της άλλης άποψης.

Σε αυτό το πλαίσιο, θα γίνει προσπάθεια να αναδειχθούν τα ζητήματα που αντιμετώπισε το Συμβούλιο κατά τον έλεγχο του νόμου, εστιάζοντας όμως περισσότερο στο ζήτημα του υγειονομικού πιστοποιητικού, το οποίο αφορά εντονότερα και τη χώρα μας. Έτσι, σε ένα πρώτο μέρος (I) θα εξεταστούν τα διαδικαστικά και τα επιμέρους ουσιαστικά ζητήματα συνταγματικότητας που τέθηκαν, ενώ το δεύτερο μέρος (II) θα ασχοληθεί ειδικότερα με την ανάλυση του Συμβουλίου ως προς το υγειονομικό πιστοποιητικό και δευτερευόντως με τον υποχρεωτικό εμβολιασμό.

I. Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΨΗΦΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

1. Ο έλεγχος της διαδικασίας ψήφισης του νόμου

Στο γαλλικό σύστημα προληπτικού ελέγχου, το Συμβούλιο, ως γνωστόν, δεν περιορίζεται σε έλεγχο μόνο της ουσιαστικής αντισυνταγματικότητας, αλλά ελέγχει και τα *interna corporis* του Κοινοβουλίου, δηλαδή τη διαδικασία ψήφισης του νόμου⁵. Ως προς το συγκεκριμένο ψηφισθέν νομοσχέδιο, ελέγχθηκε τόσο η διαδικασία ψήφισης συνολικά του νόμου όσο και επιμέρους διαδικαστικά ζητήματα που αφορούσαν συγκεκριμένα άρθρα.

Αρχικά, ως προς τη διαδικασία ψήφισης συνολικά του νομοσχεδίου τέθηκαν τρία ζητήματα από τους βουλευτές της αντιπολίτευσης, στη βάση της παραβίασης της συνταγματικής υποχρέωσης σαφήνειας και ειλικρίνειας της κοινοβουλευτικής συζήτησης και του δικαιώματος κατάθεσης τροπολογιών. Πρώτον, η μελέτη επιπτώσεων που προβλέπεται από το άρθρο 8 του οργανικού νόμου της 15ης Απριλίου 2009 παρουσίαζε κενά και άρα ήταν ελλιπής. Δεύτερον, με νεότερο διάταγμα, που εκδόθηκε την ημέρα κατάθεσης του νομοσχεδίου στην Εθνική Συνέλευση και τροποποίησε το αρχικό διάταγμα έκτακτης σύγκλησης του Κοινοβουλίου, προστέθηκε, κατά παράβαση του άρθρου 29 του Συντάγματος, νέο κείμενο στην ημερήσια διάταξη συζήτησης του νομοσχεδίου. Τρίτον, οι ιδιαίτερα πειστικές προθεσμίες ψήφισης του νομοσχεδίου δεν επέτρεψαν στους βουλευτές την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος κατάθεσης και συζήτησης τροπολογιών, κατά παράβαση του άρθρου 44 του Συντάγματος. Το Συμβούλιο απέρριψε συλλήβδην τους τρεις αυτούς ισχυρισμούς, καθώς ως προς τον πρώτο οι ενστάσεις δεν προβλήθηκαν, ως όφειλαν, κατά τη συνεδρίαση της Διάσκεψης των Προέδρων, ως προς τον δεύτερο έγινε δεκτό ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, με πρόταση του Πρωθυπουργού, έχει δικαίωμα τροποποίησης του διατάγματος που καθορίζει την ημερήσια διάταξη της συζήτησης, ενώ ως προς τον τρίτο οι βουλευτές, κατά την εκτίμηση του Συμβουλίου, παρά την πίεση χρόνου δεν αποστερήθηκαν στην πράξη της δυνατότητας κατάθεσης τροπολογιών (σκέψεις 3-11).

Ως προς το εδ. ιγ' του άρθρου 1, οι γεροϋσιαστές της αντιπολίτευσης υποστήριξαν ότι ψηφίσθηκε χωρίς να έχει προηγηθεί γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας ως προς τις

Σύνταγμα τα pronόμια των εμβολιασμένων, 13.05.2021, [link](#), τελευταία πρόσβαση 23.11.2021· Χ. Ακριβοπούλου, Πανδημία, εμβολιαστικές πολιτικές και ανθρώπινα δικαιώματα, ΕφημΔΔ 2/2021, σελ. 256 επ· Κ. Κουρούπη, Πιστοποιητικό εμβολιασμού: νομικά και κοινωνικά διλήμματα, 22.01.2021, [link](#), τελευταία πρόσβαση 22.11.2021· Α. Βλαχογιάννη, Υποχρεωτικός εμβολιασμός και COVID-19: η προστασία της δημόσιας υγείας ως λόγος περιορισμού θεμελιωδών δικαιωμάτων εν μέσω πανδημίας, Το Σύνταγμα, 3-4/2020, σελ. 1028 επ.

⁵ Γ. Γεραπετρίτης, *Σύνταγμα και Βουλή. Αυτονομία και ανέλεγκτο των εσωτερικών του σώματος*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 169 επ.

συγκεκριμένες διατάξεις, όπως ορίζει το άρθρο 39 του Συντάγματος, άρα κατά παράβαση ουσιώδους συνταγματικού τύπου. Το Συμβούλιο παραδέχτηκε το γεγονός αυτό, αλλά θεμελίωσε την απόρριψη του προβαλλόμενου λόγου στο σκεπτικό ότι η προσθήκη ορισμένων επιπλέον λέξεων στο κείμενο του άρθρου δεν εμπόδισε παρά ταύτα το Συμβούλιο της Επικρατείας να επεκταθεί στη γνωμοδότησή του στο συγκεκριμένο ζήτημα και να εκθέσει την άποψή του επ' αυτού (σκέψεις 13-17).

Τέλος, στην αιτίαση ότι το άρθρο 2 περιέχει διατάξεις άσχετες προς το υπόλοιπο σώμα του νομοσχεδίου, κατά παράβαση του άρθρου 45 του Συντάγματος, το Συμβούλιο ανταπάντησε ότι έχουν, έστω και εμμέσως, σχέση με τις διατάξεις του πρώτου άρθρου, άρα δεν προκύπτει παραβίαση του Συντάγματος (σκέψεις 91-94).

2. Ο έλεγχος της παράτασης του καθεστώτος λήψης έκτακτων μέτρων

Με προηγούμενα διατάγματα, στις περιοχές La Réunion, Martinique, Guadeloupe, Saint-Barthélemy και Saint-Martin είχε επιβληθεί καθεστώς έκτακτης υγειονομικής ανάγκης, το οποίο με το άρθρο 1 παρ. Ι του υπό κρίση νομοσχεδίου παρατάθηκε έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2021. Ένα τέτοιο καθεστώς θίγει αναμφίβολα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των κατοίκων των περιοχών αυτών και έπρεπε να ελεγχθεί κατά πόσο οι προβλεπόμενοι περιορισμοί είναι συμβατοί με την ανάγκη προστασίας του συνταγματικού σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας.

Το Συμβούλιο στηριζόμενο στην εκτίμηση του νομοθέτη, η οποία βασίζεται στα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα, αλλά και συνυπολογίζοντας ειδικότερα την υγειονομική κατάσταση στις εν λόγω περιοχές, τη διαθεσιμότητα των νοσοκομειακών δομών, καθώς και το ποσοστό εμβολιαστικής κάλυψης των κατοίκων έκρινε ότι τα μέτρα δεν παρίστανται «προφανώς δυσανάλογα σε σχέση με την τρέχουσα κατάσταση σε αυτές τις περιοχές» και συνεπώς η λήψη τους εναπόκειται στον νομοθέτη και μόνο (σκέψη 22). Εξάλλου, ο ίδιος ο νόμος προβλέπει ότι ο κοινός δικαστής είναι αρμόδιος να επανεξετάσει ανά πάσα στιγμή την αναλογικότητα κάθε μέτρου, κάτι το οποίο συνιστά μια αποτελεσματική δικλείδα ασφαλείας.

Το ίδιο άρθρο του νομοσχεδίου προέβλεπε την παράταση, μέχρι τις 15 Νοεμβρίου 2021, του καθεστώτος εξόδου από την υγειονομική κρίση, το οποίο είχε επιβάλει στη γαλλική επικράτεια ο νόμος της 31ης Μαΐου 2021⁶. Τα κρίσιμα δεδομένα εδώ, που λαμβάνει υπόψη του το Συμβούλιο προκειμένου να δεχτεί ότι τα μέτρα κινούνται εντός του επιτρεπόμενου από το Σύνταγμα περιθωρίου εκτίμησης του νομοθέτη, είναι η δυναμική της επιδημίας, ο ρυθμός εμβολιασμών και η εμφάνιση νέων, πιο μεταδοτικών, μεταλλάξεων του ιού, στοιχεία τα οποία επιβεβαιώνονται από τις γνώμες των ειδικών της 6ης και 16ης Ιουλίου 2021 (σκέψη 29). Κατόπιν τούτων και δεδομένης της προβλεπόμενης δυνατότητας κατασταλτικού δικαστικού ελέγχου των μέτρων, η παράταση της ισχύος των μέτρων για δύο επιπλέον μήνες δεν παραβιάζει το Σύνταγμα.

3. Ο έλεγχος των επιμέρους μέτρων αντιμετώπισης της υγειονομικής κατάστασης **Α) Υποχρέωση διεξαγωγής τεστ σε αλλοδαπούς για τους οποίους έχει διαταχθεί η απομάκρυνση από το γαλλικό έδαφος**

Το άρθρο 2 του νομοσχεδίου προέβλεπε κυρώσεις σε περίπτωση άρνησης ενός αλλοδαπού, του οποίου έχει διαταχθεί η απομάκρυνση από το γαλλικό έδαφος, να υποβληθεί σε τεστ ανίχνευσης του ιού. Ειδικότερα, ο νόμος τιμωρεί με φυλάκιση τριών ετών κάθε αλλοδαπό που αρνείται να συμμορφωθεί προς τις αναγκαίες «υγειονομικές υποχρεώσεις» του με σκοπό να αποτρέψει την απομάκρυνσή του.

Ερμηνεύοντας, με βάση τις προπαρασκευαστικές εργασίες την έννοια «υγειονομικές υποχρεώ-

⁶ Loi N° 2021-689 du 31 mai 2021 relative à la gestion de la sortie de crise sanitaire.

σεις», το Συμβούλιο έκρινε αρχικά ότι αυτές αναφέρονται αποκλειστικά στη διεξαγωγή διαγνωστικού ελέγχου (τεστ). Με την επιφύλαξη του ελέγχου από τον ποινικό δικαστή ότι πληρούνται τόσο η υποκειμενική όσο και η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος, το Συμβούλιο έκρινε ότι η ποινή δεν είναι δυσανάλογη (σκέψη 95). Το Συμβούλιο απέρριψε επίσης τον προβαλλόμενο λόγο σύμφωνα με τον οποίο η υποχρεωτικότητα του τεστ θίγει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και το απαραβίαστο της σωματικής ακεραιότητας, συνταγματικές αρχές που κατοχυρώνονται στο Προοίμιο του Συντάγματος του 1946 και περιλαμβάνονται στο λεγόμενο «μπλοκ συνταγματικότητας» (σκέψη 97).

Β) Διατήρηση ιατρικών δεδομένων

Το άρθρο 8 του νομοσχεδίου προέβλεπε την αύξηση του ανώτατου χρονικού ορίου εντός του οποίου μπορούν να διατηρηθούν ορισμένα δεδομένα που σχετίζονται με την υγεία και τα οποία είναι αντικείμενο επεξεργασίας και διαμοιρασμού εντός των πληροφοριακών συστημάτων που χρησιμοποιούνται για την καταπολέμηση της πανδημίας.

Το Συμβούλιο, αφού επεσήμανε ότι η προστασία του ιδιωτικού βίου πηγάζει από τη γενική ρήτρα υπέρ της ελευθερίας του άρθρου 2 της Διακήρυξης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1789, τόνισε ότι η προστασία των ιατρικών ιδίως δεδομένων τυγχάνει αυξημένης προστασίας από το Σύνταγμα. Η δυνατότητα διατήρησης των θετικών αποτελεσμάτων των τεστ ελέγχου για έξι μήνες, αντί του προβλεπόμενου τώρα διαστήματος των τριών μηνών, έτσι ώστε να καθίσταται δυνατή η έκδοση του πιστοποιητικού πρόσφατης νόσησης, εξυπηρετεί τους ίδιους σκοπούς, τους οποίους με προηγούμενες αποφάσεις του⁷ το Συμβούλιο είχε κρίνει ως σύμφωνους με το Σύνταγμα. Συνεπώς, εφόσον τηρούνται οι ερμηνευτικές επιφυλάξεις που είχε τότε διατυπώσει το Συμβούλιο σχετικά με τον προσδιορισμό με κανονιστική πράξη του ειδικότερου πλαισίου συγκέντρωσης, επεξεργασίας και διαμοιρασμού των δεδομένων αυτών, καθώς και τον σαφή προσδιορισμό των φορέων επεξεργασίας, σε συνδυασμό με το απώτατο χρονικό όριο λειτουργίας των συστημάτων, δηλαδή την 31η Δεκεμβρίου 2021, οι διατάξεις του άρθρου δεν παραβιάζουν το δικαίωμα σεβασμού του ιδιωτικού βίου (σκέψεις 104-106).

Γ) Απομόνωση νοσούντων

Το άρθρο 9 του νομοσχεδίου προέβλεπε την αυτοδίκαιη θέση σε απομόνωση στην κατοικία του (καραντίνα) για δέκα ημέρες κάθε ατόμου που εντοπιζόταν θετικό σε τεστ ανίχνευσης του ιού, καθώς και τη δυνατότητα ελέγχου από τις αρχές σε περίπτωση που υπήρχε υποψία μη συμμόρφωσης. Έξοδος από το σπίτι επιτρεπόταν μόνο μεταξύ 10-12 το πρωί ή εφόσον υπήρχε έκτακτη ανάγκη ή για απολύτως απαραίτητες μετακινήσεις. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι μέχρι τότε το μέτρο της καραντίνας προβλεπόταν μόνο για όσους εισέρχονταν στο έδαφος της Γαλλίας και στην Κορσική.

Σύμφωνα με τους προσφεύγοντες γερουσιαστές, το μέτρο θίγει υπέρμετρα την ελευθερία κίνησης, καθώς και το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο. Σύμφωνα με τους προσφεύγοντες βουλευτές, η νομοθετική διάταξη είναι αόριστη και στερείται σαφήνειας, ενώ δεν προβλέπει ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο, κατά παράβαση του άρθρου 16 της Διακήρυξης του 1789, λόγω της εν πράγμασι αδυναμίας εξέτασης όλων των δυνάμει πολυάριθμων προσφυγών κατά του μέτρου.

Σύμφωνα με το Συμβούλιο, ένας τέτοιος γενικευμένος και σοβαρός περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 66 του Συντάγματος, πρέπει οπωσδήποτε να είναι κατάλληλος, αναγκαίος και αναλογικός (εν στενή εννοία) ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό

⁷ Αποφάσεις Νο 2020-800 DC της 11ης Μαΐου 2020 (ιδίως σκέψεις 67, 73-74) και Νο 2020-808 DC της 13ης Νοεμβρίου 2020 (ιδίως σκέψεις 21-22).

της προστασίας της δημόσιας υγείας. Κατά την κρίση του, η απουσία εξατομικευμένης εξέτασης κάθε περίπτωσης, σε συνδυασμό με την έλλειψη δυνατότητας προσφυγής κατά του μέτρου πριν τούτο τεθεί σε εφαρμογή, καθιστά όλες τις σχετικές διατάξεις αντίθετες προς το Σύνταγμα (σκέψεις 111-118).

Με αυτόν τον τρόπο, το Συμβούλιο αποδοκίμασε αφενός τον αυτόματο χαρακτήρα επιβολής του μέτρου, όσο κυρίως αφετέρου την εφαρμογή ενός μέτρου, το οποίο θεωρεί ότι εντάσσεται περισσότερο στο πλαίσιο ενός «καθεστώτος έκτακτης υγειονομικής ανάγκης» και όχι στο τρέχον πλαίσιο διαχείρισης της πανδημίας⁸.

II. Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ

1. Η (εν πολλοίς αναμενόμενη) αποδοχή της συνταγματικότητας της χρήσης του υγειονομικού πιστοποιητικού ως μέτρου αντιμετώπισης της πανδημίας

A) Η υποχρέωση επίδειξης του υγειονομικού πιστοποιητικού

Στον νόμο της 31ης Μαΐου 2021 σχετικά με τη διαχείριση της εξόδου από την υγειονομική κρίση υπήρχε ήδη νομοθετική εξουσιοδότηση προς τον Πρωθυπουργό, σύμφωνα με την οποία η μετακίνηση εντός και εκτός της Γαλλίας, καθώς και η πρόσβαση σε ορισμένους χώρους όπου παρατηρείται μεγάλος συνωστισμός, όπως οι εμπορικές εκθέσεις, μπορεί να εξαρτηθεί από την επίδειξη ενός υγειονομικού πιστοποιητικού, το οποίο εκδίδεται στις τρεις ακόλουθες περιπτώσεις: αν ο κάτοχός του έχει εμβολιαστεί, αν έχει νοσήσει πρόσφατα από τον κορωνοϊό και αν έχει υποβληθεί σε αρνητικό διαγνωστικό έλεγχο.

Με το νομοσχέδιο που τέθηκε στην κρίση του Συμβουλίου, η υφιστάμενη νομοθετική εξουσιοδότηση παρατάθηκε για τις 15 Νοεμβρίου 2021⁹ και, το σημαντικότερο, επεκτάθηκε η υποχρεωτική επίδειξη του πιστοποιητικού. Είναι πλέον απαραίτητη για την πρόσβαση σε επαγγελματικές εκθέσεις και σεμινάρια, στις μετακινήσεις μεγάλης απόστασης με δημόσια διαπεριφερειακά μέσα μεταφοράς, καθώς και στα πολυκαταστήματα και τα εμπορικά κέντρα, στις κοινωνικές υπηρεσίες και δομές, στις υπηρεσίες και δομές κοινωνικής φροντίδας και στις υπηρεσίες και δομές υγείας, καθώς και στις δραστηριότητες της αναψυχής, της εστίασης ή της κατανάλωσης αλκοόλ με την εξαίρεση της συλλογικής εστίασης, της πώλησης έτοιμων γευμάτων για το σπίτι ή της οδικής και σιδηροδρομικής επαγγελματικής εστίασης.

Η γενικευμένη πλέον χρήση του πιστοποιητικού¹⁰ σε όλες σχεδόν τις κοινωνικές και επαγγελματικές δραστηριότητες, πλην αυτών που χαρακτηρίζονται ως πρώτης ανάγκης (*essentiellles*), τέθηκε υπό αμφισβήτηση από τους προσφεύγοντες βουλευτές και γερουσιαστές ως παραβίαση συνταγματικών δικαιωμάτων και ελευθεριών, συγκεκριμένα δε της ελευθερίας κίνησης, του δι-

⁸ Βλ. σχετικά και την ανάλυση του επίσημου σχολίου της απόφασης, ιδίως τη σελ. 14, [link](#), τελευταία πρόσβαση 22.11.2021.

⁹ Ήδη με νεότερο νόμο έχει παραταθεί εκ νέου μέχρι τις 31 Ιουλίου 2022 (*Loi de vigilance sanitaire du 11 novembre 2021*).

¹⁰ Το Συμβούλιο της Επικρατείας στη Γνωμοδότηση της 19ης Ιουλίου 2021 επί του νόμου (παρατήρηση 12) κάνει λόγο για «σημαντική επέκταση» («*extension considerable*») της υποχρέωσης επίδειξης ([link](#), τελευταία πρόσβαση 23.11.2021).

καιώματος στον ιδιωτικό βίο, της ελευθερίας κοινωνικών συναθροίσεων (ελευθερία συλλογικής έκφρασης), καθώς και της αρχής της ισότητας.

Ως προς τις αιτιάσεις παραβίασης των ανωτέρω δικαιωμάτων και ελευθεριών, το Συμβούλιο επιχειρεί, όπως πάντα, να ελέγξει τη στάθμιση στην οποία προέβη ο νομοθέτης, μεταξύ αυτών και του συνταγματικού σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας, στη βάση της αρχής της αναλογικότητας. Ως εκ τούτου, παρότι τα ληφθέντα μέτρα θίγουν καταρχήν τις εν λόγω ελευθερίες και δικαιώματα, σημειώνει κατά πρώτο λόγο ότι, σύμφωνα με τα διαθέσιμα επιστημονικά δεδομένα, οι κατηγορίες προσώπων που δικαιούνται να φέρουν το πιστοποιητικό έχουν κατά πολύ μειωμένη πιθανότητα να μεταδώσουν τον ιό. Αυτή η διαπίστωση συνδυάζεται, κατά δεύτερον, με το γεγονός ότι η επιδημιολογική κατάσταση της χώρας κρίνεται ανησυχητική, ιδίως μετά την εμφάνιση των νέων, πιο μεταδοτικών μεταλλάξεων. Επιπλέον, όλοι οι χώροι, στους οποίους είναι αναγκαία η επίδειξη του πιστοποιητικού, είναι πράγματι χώροι όπου είτε συνυπάρχει ταυτόχρονα μεγάλος αριθμός προσώπων ή χαρακτηρίζονται ως χώροι ευαίσθητοι, όπου ο κίνδυνος μετάδοσης του ιού είναι ιδιαίτερα αυξημένος (σκέψεις 38-41).

Από την άλλη πλευρά, ο νομοθέτης έχει διασφαλίσει ότι οι μη κάτοχοι του πιστοποιητικού δεν θα αποστερηθούν πλήρως των δικαιωμάτων τους ούτε θα βρεθούν σε αδυναμία κάλυψης των βασικών αναγκών τους. Αντιθέτως, προβλέπονται εξαιρέσεις για τη δυνατότητα μετακίνησης εκτός περιφέρειας, η παροχή ιατρονοσηλευτικής περίθαλψης δεν εμποδίζεται για τους ασθενείς, η δυνατότητα πρόσβασης σε μικρότερα του κανονιστικά προσδιορισμένου ορίου μαγαζιά παραμένει¹¹, ενώ, τέλος, πολιτικές, θρησκευτικές ή συνδικαλιστικές δραστηριότητες εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής του νόμου, υπό το φως προηγούμενης νομολογίας του Συμβουλίου¹². Όλες αυτές οι εξαιρέσεις έχουν ως συνέπεια να μη θεμελιώνεται εμμέσως μια υποχρέωση εμβολιασμού στον γενικό πληθυσμό, η οποία θα απαιτούσε τη συνδρομή αυστηρότερων προϋποθέσεων για τη δικαιολόγησή της¹³. Παράλληλα, προβλέπεται, κατόπιν έκδοσης της σχετικής κανονιστικής πράξης, για όσους υπάγονται στην περίπτωση των ιατρικών αντενδείξεων για τον εμβολιασμό η επίδειξη ειδικού εγγράφου αντί του πιστοποιητικού. Τέλος, η υποχρέωση επίδειξης του πιστοποιητικού, το οποίο δεν αναγράφει σε ποια από τις τρεις δυνατές κατηγορίες προσώπων ανήκει ο κάτοχός του, ελέγχεται μόνο από όργανα της τάξης και τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων, και όχι από απλούς πολίτες, ενώ η επίδειξη ταυτότητας για επιβεβαίωση της ταυτοπροσωπίας μπορεί να ζητηθεί επιπλέον αποκλειστικά από τα όργανα της τάξης και μόνο (σκέψεις 42-45). Όλα τα παραπάνω στοιχεία συνηγορούν επομένως στο ότι τα μέτρα δεν παραβιάζουν συνταγματικά δικαιώματα και ελευθερίες.

¹¹ Σημειωτέον ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας είχε επιφυλάξεις στην ίδια Γνωμοδότησή του (βλ. προηγούμεως, υποσημ. 10) ως προς την αναλογικότητα της εφαρμογής του μέτρου στα μεγάλα εμπορικά κέντρα, καθώς περιορίζει την πρόσβαση των ανεμβολίαστων ατόμων σε καταστήματα που πωλούν είδη πρώτης ανάγκης, όπως τρόφιμα (παρατήρηση 17).

¹² Απόφαση 2021-819 DC της 31ης Μαΐου 2021.

¹³ Βλ. σχετικά τη σκέψη 16 της Γνωμοδότησης της 21ης Δεκεμβρίου 2020 του Τμήματος Κοινωνικών Υποθέσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας επί του νομοσχεδίου για την εγκαθίδρυση ενός μόνιμου καθεστώτος διαχείρισης υγειονομικών κρίσεων (*projet de loi instituant un régime pérenne de gestion des urgences sanitaires*), <https://www.conseil-etat.fr>, τελευταία πρόσβαση 22.11.2021: “Le Conseil d'Etat souligne la portée de la disposition permettant au Premier ministre de subordonner l'accès à certaines activités, dont l'exercice même de certaines activités professionnelles, et à certains lieux, dont le cas échéant la simple sortie du domicile, à la présentation du résultat d'un test de dépistage concluant à la non contamination de la personne ou à la prise par celle-ci d'un traitement préventif ou curatif... Le Conseil d'Etat souligne toutefois que, sans être par elle-même assimilable à une obligation de soins, une telle mesure peut, si notamment elle conditionne la possibilité de sortir de son domicile, avoir des effets équivalents et justifie, à ce titre, un strict examen préalable de nécessité et de proportionnalité, dans son principe comme dans son étendue et ses modalités de mise en œuvre, au vu des données scientifiques disponibles”.

Ως προς τον ισχυρισμό ότι παραβιάζεται η αρχή της ισότητας από τη διάκριση μεταξύ εμπορικών επιχειρήσεων που βρίσκονται εντός πολυκαταστημάτων και αυτών που βρίσκονται εκτός, το Συμβούλιο θεωρεί ότι η ταυτόχρονη και παρατεταμένη χρονικά συνύπαρξη μεγάλου αριθμού προσώπων στον ίδιο χώρο αποτελεί δικαιολογημένο λόγο διαφοροποίησης των δύο αυτών κατηγοριών, καθώς τούτος συναρτάται ευθέως προς τον σκοπό του νόμου, που δεν είναι άλλος από την αποτροπή μετάδοσης του ιού. Άνιση μεταχείριση δεν υφίσταται ούτε μεταξύ των εμβολιασμένων με εγκεκριμένα από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων εμβόλια και όσων έχουν εμβολιαστεί με άλλα μη εγκεκριμένα εμβόλια, καθώς παραμένει δυνατή η είσοδος στους χώρους με επίδειξη αρνητικού διαγνωστικού ελέγχου. Τέλος, το γεγονός ότι ο έλεγχος του πιστοποιητικού επαφίεται στα όργανα της τάξης ή στους ίδιους τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων συνιστά εγγύηση ότι θα πραγματοποιείται χωρίς διακρίσεις οποιουδήποτε είδους (σκέψεις 50-54).

Συνεπώς, και ο προβαλλόμενος λόγος παραβίασης της αρχής της ισότητας απορρίπτεται.

B) Η υποχρέωση ελέγχου επίδειξης του πιστοποιητικού

Πέραν των οργάνων της τάξης, η επίδειξη του πιστοποιητικού ελέγχεται, σύμφωνα με τον νόμο, από τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων στους οποίους ζητείται πρόσβαση, καθώς και από τους επαγγελματίες που είναι υπεύθυνοι για τη διοργάνωση εκδηλώσεων εντός αυτών. Κατά της θέσπισης αυτής της υποχρέωσης προβλήθηκαν λόγοι αντισυνταγματικότητας για παραβίαση της ελευθερίας του επιχειρείν και της αρχής της αναλογικότητας των ποινών.

Ως προς τον πρώτο ισχυρισμό, το Συμβούλιο παρατηρεί ότι ο σκοπός που εξυπηρετούν τα μέτρα είναι ο συνταγματικός σκοπός της προστασίας της δημόσιας υγείας, εν μέσω μάλιστα μιας ιδιαίτερα δύσκολης επιδημιολογικής κατάστασης. Συνεπώς, είναι αναμφίβολα δυνατός καταρχήν ο περιορισμός της ελευθερίας του επιχειρείν των καταστηματαρχών και των διοργανωτών εκδηλώσεων που υπάγονται στα μέτρα, αρκεί αυτός να μην είναι υπέρμετρος. Η υποχρέωση (ψηφιακής) ανάγνωσης ενός (ηλεκτρονικού) εγγράφου πριν από την είσοδο του πελάτη στο μαγαζί δεν μπορεί να θεωρηθεί ως τέτοιος, ιδίως από τη στιγμή που ο σύντομος χρόνος επίδειξης δεν συνεπάγεται ιδιαίτερη επιβάρυνσή τους (σκέψεις 61-62). Επομένως, δεν τίθεται θέμα παραβίασης της ελευθερίας του επιχειρείν.

Ως προς τον ισχυρισμό περί δυσαναλογίας των προβλεπόμενων ποινών, το Συμβούλιο κρίνει καταρχήν, σύμφωνα με πάγια νομολογία του, εαυτόν αρμόδιο να ελέγξει μόνο την προφανή δυσαναλογία της ποινής σε σχέση με τη φύση της παράνομης πράξης. Σύμφωνα με τον νόμο, ο ιδιοκτήτης μιας επιχείρησης ή ο επαγγελματίας υπεύθυνος για μια εκδήλωση, που δεν ελέγχει αν τα πρόσωπα που επιθυμούν να έχουν πρόσβαση σε αυτά έχουν στην κατοχή τους υγειονομικό πιστοποιητικό, λαμβάνει έγγραφη προειδοποίηση από τη δημόσια αρχή, εκτός από έκτακτες περιπτώσεις ή ένα μεμονωμένο γεγονός, να συμμορφωθεί με αυτή την υποχρέωση. Αυτή η προειδοποίηση επισημαίνει τις διαπιστωθείσες παραλείψεις και θέτει προθεσμία συμμόρφωσης του ιδιοκτήτη ή επαγγελματία, η οποία δεν μπορεί να είναι ανώτερη των 24 εργάσιμων ωρών. Αν η προειδοποίηση αποβεί άκαρπη, η δημόσια αρχή μπορεί τότε να διατάξει το διοικητικό σφράγισμα του χώρου, της δομής ή της εκδήλωσης για τη διάρκεια επτά ημερών κατ' ανώτατο όριο. Στην περίπτωση δε που μια παράλειψη, για την οποία έχει ήδη γίνει έγγραφη προειδοποίηση, διαπιστωθεί περισσότερες από τρεις φορές εντός μιας περιόδου 45 ημερών, ο ιδιοκτήτης ή ο επαγγελματίας μπορεί να καταδικαστεί σε ένα έτος φυλάκιση και σε πρόστιμο 9.000 ευρώ. Οι προβλεπόμενες ποινές δεν μπορούν να χαρακτηριστούν, σύμφωνα με το Συμβούλιο, ως δυσανάλογες, λαμβανομένης υπόψη της φύσης της συμπεριφοράς που τιμωρείται, και ως εκ τούτου δεν προκύπτει παραβίαση του Συντάγματος (σκέψη 68).

2. Η απαγόρευση εισαγωγής διακρίσεων στον εργασιακό χώρο που δεν στηρίζονται σε επιδημιολογικά δεδομένα

Το νομοσχέδιο που τέθηκε στην κρίση του Συμβουλίου περιελάμβανε και διατάξεις που σχετίζονταν με την επίδειξη του υγειονομικού πιστοποιητικού και την υποχρέωση εμβολιασμού στον εργασιακό χώρο και τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε αντίθετη περίπτωση.

Αφενός, το άρθρο 12 του νομοσχεδίου επέβαλε υποχρέωση εμβολιασμού, πλην όσων είχαν ιατρικές αντενδείξεις, σε όλο το ιατρικό και παραϊατρικό προσωπικό που εργάζεται σε δομές ή και ως ελεύθεροι επαγγελματίες, καθώς και σε κάθε άλλο εργαζόμενο, φοιτητή ή μαθητευόμενο που εργάζεται στον ίδιο χώρο και, τέλος, σε κάθε επαγγελματία που έρχεται σε επαφή με ευάλωτες κατηγορίες ατόμων, όπως οι πυροσβέστες, ή εξίσου σε όσους προσφέρουν υπηρεσίες σε ΑΜΕΑ ή σε άτομα με αναπηρίες στο σπίτι ή τα μεταφέρουν ή παρέχουν σε αυτά υπηρεσίες ή τους διανέμουν υλικά. Παράλληλα, το άρθρο 14 του νομοσχεδίου προέβλεπε ότι όσοι εξ αυτών μετά από διάστημα λίγο μεγαλύτερο του μήνα δεν ήταν σε θέση να επιδείξουν είτε πιστοποιητικό εμβολιασμού, είτε πιστοποιητικό νόσησης, είτε βεβαίωση χορήγησης των απαραίτητων δόσεων του εμβολίου, τίθενται σε αναστολή εργασίας ή δεν μπορούν εφεξής να ασκήσουν το επάγγελμά τους. Όσοι παρουσίαζαν βεβαίωση χορήγησης μίας μόνο δόσης συνδυαζόμενη με αρνητικό τεστ ελέγχου μπορούσαν να εργάζονται προσωρινά για έναν μήνα επιπλέον.

Οι προσφεύγοντες γερουσιαστές δεν αμφισβήτησαν τη συνταγματικότητα του υποχρεωτικού εμβολιασμού, που είναι εξάλλου παγιωμένη στη νομολογία τόσο του Συμβουλίου όσο και του Συμβουλίου Επικρατείας¹⁴, αλλά υποστήριξαν ότι η πρόβλεψη των συγκεκριμένων κυρώσεων παραβιάζει την ελευθερία κίνησης, την ελευθερία του επιχειρείν και το δικαίωμα στην εργασία. Το Συμβούλιο, με μια λακωνική απάντηση, έκρινε επί της ουσίας ότι η προοδευτική εφαρμογή του μέτρου άφηνε τον απαραίτητο χρόνο στους εργαζόμενους ή επαγγελματίες που υπόκεινται στην υποχρέωση εμβολιασμού να αποφύγουν τις κυρώσεις. Συνεπώς, δεν παραβιάζονται οι συνταγματικές ελευθερίες και τα δικαιώματά τους (σκέψεις 122-123).

Αφετέρου, το νομοσχέδιο καθιστούσε υποχρεωτική για όλους τους μισθωτούς και δημοσίους υπαλλήλους που εργάζονται σε χώρους στους οποίους η επίδειξη του υγειονομικού πιστοποιητικού είναι υποχρεωτική, την επίδειξη τούτου στον εργοδότη τους, προκειμένου να μπορούν να εισέλθουν στον χώρο εργασίας τους και να ασκήσουν τα καθήκοντά τους. Ειδάλλως και εφόσον δεν είναι διατεθειμένοι να χρησιμοποιήσουν τις ημέρες άδειάς τους, η εργασιακή τους σχέση αναστέλλεται και σταματά η καταβολή της πληρωμής τους. Ειδικά ως προς τις συμβάσεις ορισμένου χρόνου και έργου, προβλεπόταν η δυνατότητα καταγγελίας της σύμβασης. Κάτι τέτοιο, ωστόσο, σύμφωνα με τους προσφεύγοντες βουλευτές και γερουσιαστές παραβιάζει το δικαίωμα στην εργασία, την αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου και της ίσης πρόσβασης στις δημόσιες λειτουργίες.

Ως προς τη γενική υποχρέωση επίδειξης του πιστοποιητικού, το Συμβούλιο σημείωσε ότι στόχος του νομοθέτη είναι η αποτροπή της μετάδοσης του ιού σε χώρους στους οποίους υπάρχει αυξημένος κίνδυνος μετάδοσης σχετιζόμενος με τη φύση της δραστηριότητας. Μόνο σε αυτούς τους χώρους και για περιορισμένο χρονικό διάστημα επιβάλλεται το μέτρο της αναστολής της σύμβασης εργασίας, ενώ τούτο αίρεται αμέσως μετά την επίδειξη των απαιτούμενων εγγράφων. Επιπλέον, εφόσον η αναστολή διαρκεί πάνω από τρεις ημέρες, ο εργοδότης έχει υποχρέωση να καλέσει τον εργαζόμενο σε ατομική συνέντευξη, όπου καλούνται από κοινού να εξετάσουν

¹⁴ Βλ. απόφαση 2015-458 QPC της 20ής Μαρτίου 2015 του Συνταγματικού Συμβουλίου, ιδίως τη σκέψη 10, καθώς και την απόφαση της 6ης Μαΐου 2019 *Ligue nationale pour la liberté des vaccinations*, N° 419242 του Συμβουλίου της Επικρατείας.

τη δυνατότητα διευθέτησης της κατάστασης με την, ενδεχομένως προσωρινή, τοποθέτηση του εργαζομένου σε άλλη θέση εργασίας, στην οποία δεν απαιτείται η επίδειξη του πιστοποιητικού. Όλα αυτά αποτελούν, κατά την κρίση του Συμβουλίου, επαρκείς εγγυήσεις που διασφαλίζουν τη μη παραβίαση των συνταγματικών δικαιωμάτων των εργαζομένων (σκέψεις 82-87).

Αντιθέτως, ως προς τη διάκριση μεταξύ συμβάσεων ορισμένου χρόνου και έργου αφενός, και συμβάσεων αορίστου χρόνου αφετέρου, το Συμβούλιο τοποθετείται αρνητικά. Δέχεται ότι μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών εργαζομένων υπάρχουν αρκετές διαφορές, αυτές όμως δεν αντανakλούν διαφορές κρίσιμες στο ζήτημα των επιδημιολογικών χαρακτηριστικών τους. Απεναντίας, επιδημιολογικά μιλώντας, κάθε εργαζόμενος, όποια και να είναι η μορφή της σύμβασης εργασίας του, διατρέχει τον ίδιο ακριβώς κίνδυνο μόλυνσης από τον ιό ή μετάδοσής του. Συνεπώς, η νομοθετική πρόθεση διαφορετικής μεταχείρισης που επιφυλάσσεται στις δύο κατηγορίες εργαζομένων, η οποία προκύπτει και από τις προπαρασκευαστικές εργασίες, δεν σχετίζεται ουδόλως με τον επιδιωκόμενο σκοπό του νόμου, που εν προκειμένω είναι η προστασία της δημόσιας υγείας και όχι επί παραδείγματι η ρύθμιση του καθεστώτος κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων. Επομένως, παραβιάζεται έτσι η συνταγματική αρχή της ισότητας ενώπιον του νόμου (σκέψεις 76-79).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η απόφαση του Συνταγματικού Συμβουλίου ήταν εν πολλοίς, όπως προαναφέρθηκε, αναμενόμενη, ιδίως ως προς την κρίση της περί της καταρχήν συνταγματικότητας των διατάξεων σχετικά με την επέκταση της υποχρέωσης επίδειξης του υγειονομικού πιστοποιητικού, της υποχρέωσης ελέγχου της και των κυρώσεων που τη συνοδεύουν. Σταθμίζοντας τον συνταγματικό σκοπό προστασίας της δημόσιας υγείας και τα συνταγματικά δικαιώματα και τις ελευθερίες που θίγονται, το Συμβούλιο δίνει έμφαση στα υπάρχοντα επιδημιολογικά δεδομένα και στη γνώμη των ειδικών, ελέγχοντας μόνο προφανείς δυσαναλογίες στα μέτρα που επιδιώκουν τον περιορισμό της επιδημίας.

Από ουσιαστικής άποψης, ιδιαίτερα σημαντική είναι η κρίση του περί μη παραβίασης της αρχής ισότητας ανάμεσα στα καταστήματα στα οποία η πρόσβαση γίνεται μόνο με επίδειξη του υγειονομικού πιστοποιητικού και στα υπόλοιπα καταστήματα στα οποία η πρόσβαση είναι ελεύθερη. Ο διαφοροποιητικός λόγος που καθιστά τη μεταχείριση ίση και όχι άνιση είναι καθαρά επιδημιολογικός και αφορά την ταυτόχρονη παρουσία μεγάλου αριθμού προσώπων στα πρώτα. Αντιστρόφως, όταν ελλείπουν οι καθαρά επιδημιολογικοί παράγοντες και η νομοθετική επιλογή συνυπολογίζει άλλες παραμέτρους, όπως στην περίπτωση της διάκρισης μεταξύ συμβάσεων αορίστου χρόνου αφενός, και συμβάσεων ορισμένου χρόνου ή έργου αφετέρου, τότε το Συμβούλιο δεν διστάζει να περιχαρακώσει την εξουσία του νομοθέτη, επιβάλλοντάς του να μη διαφοροποιεί κατηγορίες προσώπων παρά μόνο στη βάση αυστηρά επιδημιολογικών κριτηρίων.

Εν κατακλείδι, με την απόφασή του αυτή το Συμβούλιο δείχνει να αντιλαμβάνεται τα διακυβεύματα της παρούσας φάσης της πανδημίας, η οποία δεν χαρακτηρίζεται τόσο από τον συλλήβδην σοβαρότατο περιορισμό θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων των πολιτών, αλλά από αυτό που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε «στοχευμένους περιορισμούς», οι οποίοι αφορούν κατά βάση όσους δεν έχουν εμβολιαστεί ή δεν έχουν νοσήσει από τον κορωνοϊό. Η λογική που διαπερνά την προσέγγιση του Συμβουλίου είναι ότι στον βαθμό που παραμένουν εκτός του πεδίου εφαρμογής του υγειονομικού πιστοποιητικού οι αναγκαίες για την επιβίωση ή οι συνταγματικά προστατευμένες δραστηριότητες, όπως η αγορά τροφίμων ή η άσκηση πολιτικής δραστηριότητας, αυτοί οι συγκεκριμένης χρονικής ισχύος περιορισμοί κρίνονται καταρχήν αναλογικοί προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, εφόσον συνοδεύονται από τις απαραίτητες εξαιρέσεις και δικλείδες ελέγχου. □